Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristöministeriön keskeisten lainsäädäntöhankkeiden tilannekatsaus

Ympäristövaliokunta 15.9.2021

Kansliapäällikkö Juhani Damski
Lainsäädäntöjohtaja Johanna Korpi

Yleistä

- Tällä vaalikaudella uudistettavana merkittävä osa ympäristöministeriön toimialan keskeisestä lainsäädännöstä
- Lainsäädäntösuunnitelmassa ilmoitettu annettavaksi
  - syysistuntokaudella 9 hallituksen esitystä ja kevätkaudella 2022 (alustava) 6 hallituksen esitystä
  - syysistuntokaudella 2 hallituksen selontekoa
- Myös muilla hallinnonaloilla valmistelussa ympäristöllisen sääntelyn kannalta merkityksellistä lainsäädäntöä
- Ilmastotoimia valmistellaan laajapohjaisesti ministeriöiden välisenä yhteistyönä

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: Ilmastolain uudistus (1/2)

- Ilmastolain HE-luonnos ollut lausuntokierroksella 2.7- 6.9.2021
- Valmistelun taustalla erityisesti hallitusohjelman kirjaukset (kuten hiilineutraaliustavoite vuodelle 2035)
- Kyseessä kokonaisuudistus
  - voimassa oleva ilmastolaki vuodelta 2015 kumottaisiin
- Tarkoitus valmistella myös kaksi valtioneuvoston asetusta ilmastolain nojalla
- Tavoitteena antaa hallituksen esitys eduskunnalle tammikuussa 2022

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: Ilmastolain uudistus (2/2)

- Ilmastolakiin sisällytettäisiin uudet ilmastotavoitteet (perustuvat Ilmastopaneelin suosituksiin):
  - Hiilineutraaliustavoite 2035, nielujen vahvistamistavoite ja tavoite hiilinegatiivisuudesta vuoden 2035 jälkeen
  - Uudet päästövähennystavoitteet 2030 (60 %) ja 2040 (80 %) verrattuna vuoteen 1990
  - Päivitetään vuoden 2050 tavoite (90 %, pyrkien 95 %)
- Suunnittelujärjestelmä: lisättäisiin lakiin uusi maankäyttösektorin suunnitelma
- Eduskunnalle toimitettavan ilmastovuosikertomuksen vaatimusten täsmentäminen
- Saamelaiskulttuurin edistäminen + ministeriöille neuvotteluvelvoite Saamelaiskäräjien kanssa + perustettaisiin uusi Saamelainen ilmastoneuvosto
- Lisättäisiin yleinen edistämisvelvoite kunnallisille viranomaisille
  - Syyskuu 2021: Budjettiriihessä kirjaus, että lisätään lainsäädäntöön velvoite laatia ilmastosuunnitelmat kunta-, seutu- tai maakuntatasolla

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: Luonnonsuojelulain uudistus

- Luonnonsuojelulainsäädännön uudistamista koskeva hanke asetettu 16.12.2019
  - Laajapohjaiset ohjausryhmä ja 3 erillistä projektiryhmää
- Perustuu hallitusohjelmaan - Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi
  - Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa ja saavutetaan YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteet > *Luonnonsuojelulainsäädäntöä uudistetaan arvioinnin pohjalta*
- Luonnonsuojelulain uudistamisen pohjana teemakohtainen lähestymistapa:
  - Ilmasto, lajit, luontotyypit, luontotieto, kannustimet sekä ekologinen kompensaatio keskiössä
- Tieteellisillä selvityksillä ja asiantuntijoilla iso rooli valmistelussa
- Ympäristöministeriön ehdotus luonnoksesta uudeksi luonnonsuojelulaiksi lausuntokierroksella 2.7. – 6.9.2021
  - Valmisteluryhmien työ jatkuu syksyllä 2021 lausuntokierroksen jälkeen osana jatkovalmistelua
- Tavoitteena antaa HE eduskunnalle tammikuussa 2022
- Voimassa olevan luonnonsuojelulain (-97) yleinen rakenne ja useat pykälät säilyisivät ennallaan. Sääntelyä ajantasaistettaisiin, lisättäisiin osallistamista ja suunnittelua, vahvistettaisiin monimuotoisuuden turvaamista ja monipuolistettaisiin lain keinovalikoimaa.

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: Jätelain neljä muutosta 1/3

Jätelain (ja eräiden muiden lakien) muutos EU:n jätesäädöspaketin ja ns. kertakäyttömuovidirektiivien (SUP-direktiivin) merkintöjen ja tuotekieltojen toimeenpanemiseksi tuli voimaan 19.7.2021

- Jätealan kymmenen asetuksen muutokset viimeisteltävänä, annetaan marraskuussa
- Uusiomateriaalien tuotteistamista koskeva työryhmä aloittanut työnsä syyskuussa
  - EoW-menettelyä koskevan eduskunnan lausuman toteuttaminen keskeisenä tehtävänä

Jätelain toinen muutos koskien jätehuoltorekisteriä ja siirtoasiakirjarekisteriä

- Edellisen muutoksen ”häntiä”
- Lausunnoille syyskuussa 2021, HE eduskunnalle alkuvuonna 2022 (vko 2/2022)

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: Jätelain neljä muutosta 2/3

Jätelain kolmas muutos SUP-direktiivin muiden velvoitteiden toimeenpanemiseksi

- Paljon muutoksia tuottajavastuusääntelyyn, tarvitaan myös paljon uutta asetustason sääntelyä.
  - Muovia sisältävien **kalastusvälineiden** sisällyttäminen JL 46 §:n mukaisen tuottajavastuun piiriin
  - Eräille kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajille säädettävä **kustannusvastuu** tietyistä kuntien yleiseen käyttöön tarkoitetuilla alueilla toteuttamista jätehuoltotoimista ja roskaantumisen siivoamisesta
  - Pakkausten tuottajan määritelmästä poistetaan **miljoonan euron liikevaihtoraja** ja tuottajamäärän rajaamiseksi lakiin lisättäisiin pakkausten tuottajan määritelmästä poikkeava palvelupakkausten tuottajan määritelmä
- Kansallisten kulutuksen vähennystoimien määrittely ja toteuttaminen mahdollisesti Green Deal –sopimuksella
- tavoite: lausunnoille loka-marraskuussa, HE eduskunnalle kevätkaudella 2022 (vko 16/2022)
  - määräaika toimeenpanolle oli 3.7.2021, komission oma toimeenpanotyö pahasti myöhässä

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: Jätelain neljä muutosta 3/3

Jätelain neljäs muutos sidosyksikkörajausta koskevan hallitusohjelmakirjauksen toteuttamiseksi

- Hallitusohjelman mukaan ”kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 alkaen”
  - Nykytila: voimassaolevan jätelain 145 a §:n 2 momentin mukaan sidosyksikköraja laskee vuoden 2030 alusta lukien 5 prosenttiin, mikä on yleinen hankintalain 15 §:ssä määritelty sidosyksikköraja.
  - Hallitusohjelman toteuttamiseksi muutettava 145 a §:n 2 momenttia
- Syksy 2021: YM selvittää sidosyksikkörajaa koskevan muutoksen vaikutukset erityisesti kuntien jäteyhtiöiden asemaan ja kilpailuneutraliteettiin
- Tavoitteena antaa HE eduskunnalle keväällä 2022

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkee
Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus

- MRL-kokonaisuudistuksen valmistelu käynnistettiin parlamentaarisesti keväällä 2018. Työ organisoitiin asettamalla työryhmä, parlamentaarinen seurantaryhmä ja laaja sidosryhmäfoorumi. Työryhmä nimitti lisäksi kuusi valmistelujaostoa.
- Esityksen päätavoitteita ovat HO:n mukaisesti hiilineutraali yhteiskunta, luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen sekä rakentamisen laadun parantaminen ja digitalisaation edistäminen. Tavoitteena on lisäksi mm. edistää kaavaprosessin sujuvuutta, vahvistaa kuntien maapolitiikkaa, parantaa osallistumismahdollisuuksia, edistää rakentamisen luvissa ja ilmoituksissa yhden luukun periaatetta ja sähköistä asiointia sekä luoda rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoalusta, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat.

⇒YM-ehdotus HE-luonnokseksi uudeksi kaavoitus- ja rakentamislaiksi lausuntokierrokselle 9/2021. Uudella lailla korvattaisiin voimassa oleva maankäyttö- ja rakennuslaki.

- HE kaavoitus- ja rakentamislaiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2022 aikana.

⇒HE laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (EU:n tuoteyhteyspiste, YVA, RED II), annettu eduskunnalle 9.9.2021

- Esityksessä ehdotetaan lakiin muutoksia koskien EU:n tuoteyhteyspisteen siirtoa, YVA-hankkeiden kuulemisia ja REDII –direktiivin täytäntöönpanoa

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: Rakennetun ympäristön digitaalinen rekisteri (RYHTI-hanke)

- RYTJ HE:lla toteutetaan hallitusohjelman Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan edellyttämä lainsäädäntö siltä osin, kuin siitä ei säädetä MRL-uudistuksen HE:ssa. RYTJ –laki olisi erityislaki, joka tarvittavilta osin tarkentaa MRL-uudistuksen digisäädöksiä.
- RYTJ –lainsäädäntötarpeita selvittävä työryhmän loppuraportti valmistui 06/2021. https://hankeikkuna.vnv.fi/delegate/services/asiakirja/1218984
- RYTJ –lain HE:ta valmisteleva työryhmä on tarkoitus asettaa MRL-uudistuksen lausuntomenettelyn jälkeen.
- RYTJ –lain HE on tarkoitus antaa eduskunnalle aikaisintaan syysistuntokaudella 2022. Tavoitteena on RYTJ HE:n antaminen eduskunnalle MRL-uudistuksen HE:n käsittelyn aikana. Molemmat lait voisivat astua voimaan 2023.
- RYTJ –lain valmistelun yhteydessä tehdään työ- ja elinkeinoministeriön rahoittama innovaatiovaikutusten arviointi. Arvioinnilla selvitetään RYTJ -lain yritys- ja innovaatiovaikutuksia. (Sääntelyn innovaatiovaikutukset pilotti – käynnissä)

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: HE laiksi luonnonsuojelulailla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja ennaltaehkäisystä 1/2

- Esiselvitysvaihe: ns. RauLaKo –hanke laajapohjaisessa työryhmässä (1.3.2018-31.3.2019), YM:n raportteja 24/2017
- HE on valmisteltu osana luonnonsuojelulain uudistusta, ja osana hallitusohjelmaa (3.1, tavoite 5)
- HE on tarkoitus antaa eduskunnalle syyskuussa 2021 (vko 39/2021)
- Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävänä ajankohtana. Voimaantulo edellyttää, että komissio hyväksyy tukijärjestelmän.

Ympäristöministeriön keskeiset lainsäädäntöhankkeet: HE laiksi luonnonsuojelulailla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja ennaltaehkäisystä 2/2

Esityksen tavoitteet

- Luoda uusi avustusjärjestelmä, jonka kautta olisi mahdollista kannustaa ja tukea luonnonsuojelulailla ja sen nojalla rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisevien toimien toteuttamista ja kehittämistä.
- Säätää rauhoitettujen eläinten aiheuttamista vahingoista maksettavista harkinnanvaraisista korvauksista yhdessä laissa nykyisen kahden asetustasoisen säädöksen sijaan.
- Saattaa nykyinen asetustasoinen sääntely vastaamaan perustuslain tulkintaa lailla ja asetuksella säätämisen suhteista sekä ympäristöperusoikeuden merkityksestä.
- Varmistaa, että rauhoitettujen eläinten aiheuttaminen vahinkojen korvaamista ja ennaltaehkäisyn avustuksia koskeva järjestelmä on yhteensopiva EU:n valtiontukisääntöjen kanssa.

14.9.2021 12

Ympäristöministeriön muita keskeisiä lainsäädäntöhankkeita, syysistuntokausi 2021

- HE laiksi Punkaharjun luonnonsuojelualueen rajauksen muuttamisesta (vko 37/2021)
  - Esityksessä ehdotetaan Punkaharjun luonnonsuojelualueen rajausta muutettavaksi
- HE ympäristöministeriön hallinnonalan eräiden markkinavalvontaa koskevien säädösten muuttamisesta (vko 39/2021)
  - Esityksellä toimeenpannaan EU:n markkinavalvonta-asetuksesta johtuvia muutoksia ympäristöministeriön hallinnonalan tiettyihin säädöksiin (3-4 lakia sekä asetusmuutokset).

Ympäristöministeriön muita keskeisiä lainsäädäntöhankkeita, syysistuntokausi 2021

- HE laeiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta (vko 43/2021)
  - Esityksellä muutettaisiin ympäristönsuojelulain 89 §:ää ympäristöluvan muuttamisesta sekä tarkennettaisiin jätevakuuksia koskevaa sääntelyä. Lisäksi esityksellä pantaisiin kansallisesti täytäntöön ns. EU:n sivutuoteasetuksen täytäntöönpanoasetuksen (EU)142/2011 johdosta tehtävät ympäristönsuojelulain muutokset (lihaluujauhon poltto). Ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin lisättäisiin vanhojen päätösten julkaisemista koskevat säännökset, jotta välttämättömät henkilötiedot voidaan julkaista yleisessä tietoverkossa.
- HE ASP-järjestelmän kehittämisestä (vko 3/2022)
  - ASP-järjestelmän toimivuutta parannetaan esim. tarkastelemalla nykyisen enimmäisikärajan tarkoituksenmukaisuutta. Myös Valtiokonttorin ja pankkien välistä yhteistyötä koskevia ASP-lainsäädännön sääntöjä (tiedonsiirto, valvonta-velvollisuus yms.) pyritään selkeyttämään.

Käynnissä lisäksi…

- HE ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta
  - Lakiin lisättäisiin vanhojen YVA-lain mukaisten asiakirjojen julkaisemista koskevat säännökset, jotta välttämättömät henkilötiedot voidaan julkaista yleisessä tietoverkossa. Lisäksi tehtäisiin mahdolliset vireillä olevasta YVA-direktiivin 2014/52/EU rikkomusmenettelystä aiheutuvat lisämuutokset YVA-lakiin.
- HE laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta
  - Ehdotuksella tehostettaisiin aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteistyötä
- HE laiksi yhteishallinnosta valtion tukemissa vuokrataloissa
  - Yhteishallintolain uudistamisen kautta vahvistetaan vuokratalojen asukkaiden päätösvaltaa ja vaikutusmahdollisuuksia omaa asumistaan koskevissa asioissa
- HE laiksi asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain muuttamisesta
- HE laiksi öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitoimista ja jätehuollon järjestämisestä
- HE laiksi ympäristövahinkorahastosta (TOVA)
- Ympäristönsuojelulain vaikuttavuus- ja toimivuusarviointi

Suomen sitoumus osana EU:ta Pariisin sopimukseen (1,5 C)

EU:n ”FF55” väh. -55% 2030

EU:n (ETS) päästökauppa

Teollisuus, energiantuotanto

Taakanjako (ESR)

Liikenne, maatalous, erillislämmitys, työkoneet, jätteet, F-kaasut, pieni teollisuus ja energiantuotanto

Maankäyttö (LULUCF)

Maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous

Hiilineutraali Suomi 2035

Ilmastolaki

Ilmasto- ja energiastrategia

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma

Maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma

Fossiilittoman liikenteen tiekartta

Energiaverotuksen uudistus

Kestävän verotuksen tiekartta

Toimialakohtaiset tiekartat

Kestävän liikenteen vero- ja maksu-uudistus

…

Ilmastotoimia valmistellaan laajapohjaisesti ministeriöiden välisenä yhteistyönä

- **Keskeisiä hankkeita:**
  - ilmastolain uudistus (YM)
  - ilmasto- ja energiastrategia (TEM)
  - keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (YM)
  - maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma (MMM)
  - toimialakohtaiset vähähiilitiekartat (TEM)
  - tiekartta fossiilittomaan liikenteeseen (LVM)
  - vähähiilisen rakentamisen tiekartta (YM)
  - ICT-alan ilmasto- ja ympäristöstrategia (LVM)
  - Ilmastoruokaohjelma (MMM)
  - kestävän verotuksen tiekartta (VM)
  - energiaverotuksen uudistus (VM)
  - kestävän liikenteen vero- ja maksu-uudistus (VM)
  - ilmastopolitiikan pyöreä pöytä (VNK)
  - kiertotalouden strateginen ohjelma (YM)
  - maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus (YM)
  - puurakentamisen ohjelma (YM)
  - öljylämmityksestä luopuminen (YM)

EU-ilmastolakipaketti (55-valmiuspaketti)

- Euroopan komissio julkaisi 14.7.2021 ilmastolainsäädäntöehdotusten paketin, jolla EU vähentäisi nettopäästöjään vähintään 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.
- Paketti sisältää 13 lainsäädäntöehdotusta, joista kahdeksan vahvistaa nykyisiä lainsäädäntöinstrumentteja ja viisi on kokonaan uutta sääntelyä.
- Ehdotuksen mukaan päästökauppasektorilla päästöjä tulisi vähentää 61 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta.
- Lainsäädäntöehdotukset kattavat laaja-alaisesti talouden eri sektorit ja koskevat muun muassa päästökaupan uudistamista, maiden välistä taakanjakoa, energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa, maankäyttösektorin ja hiilinielujen roolia, autojen päästörajoja, energiaveroja ja hiilitulleja.
- Voimaantulo 31.12.2023 mennessä?
- Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön arvioinnin alla: muutoksia ainakin päästökauppalakiin, mutta mahdollisesti myös uutta kansallista lainsäädäntöä.

Vihreän siirtymän rahoitus

- Yksityiseen pääomaan kytkeytyy entistä enemmän vihreään siirtymään liittyviä reunaehtoja, mm.
  - EU taksonomia –asetus
  - EIP –lainoituspolitiikka
  - Green Deal, ja sen eri rahoitusvälineet
  - Do no significant harm –periaate
  - Kompensaatiomekanismit
- Riskitasot fossiilisiin ratkaisuihin perustuviin teknologioihin kasvaneet, useat toimijat suuntaavat rahoitusta vihreään siirtymään tai asettavat omaehtoisesti reunaehtoja rahoitukselle

Do no significant harm -periaate

What is ‘Do-No-Significant-Harm’ (DNSH)?

- DNSH in the RRF to be interpreted within the meaning of **Article 17** of the Taxonomy Regulation (adopted in 2020)
- **Six environmental objectives** to which no significant harm should be done:



Yhdessä rakentaen

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment